

Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Исландия като страна кандидатка“

(проучвателно становище)

(2011/С 54/02)

Докладчик: г-жа CARR

С писмо от 28 април 2010 г. заместник-председателят на Европейската комисия Maroš Šefčovič и членът на Европейската комисия, отговарящ за разширяването, Štefan Füle поискаха от ЕИСК, в съответствие с член 304 от Договора за функционирането на Европейския съюз, да изготви проучвателно становище относно:

„Исландия като страна кандидатка“.

Специализирана секция „Външни отношения“, на която беше възложено да подготви работата на Комитета по този въпрос, прие своето становище на 27 октомври 2010 г.

На 467-ата си пленарна сесия, проведена на 8 и 9 декември 2010 г. (заседание от 9 декември 2010 г.), Европейският икономически и социален комитет прие настоящото становище с 170 гласа „за“, 1 глас „против“ и 0 гласа „въздържал се“.

1. Заключение и препоръки

1.1 Както беше потвърдено на публичното изслушване в Исландия през септември 2010 г., в настоящия момент се води сериозна и трудна борба, свързана с подкрепата на общественото мнение за кандидатурата на Исландия за членство в ЕС. Въпреки че самото членство си остава предмет на спорове, изглежда че в последно време подкрепата за преговорите за присъединяване се засилва: 64 % предпочитат процесът на присъединяване към ЕС да продължи вместо кандидатурата да бъде оттеглена. Това представлява чувствително увеличаване на подкрепата за процеса на присъединяване в сравнение с предходните проучвания на общественото мнение.

1.2 Комитетът счита, че е време проевропейските организации да се включат по-активно в дискусиите, за да покажат предимствата на членството в ЕС както за Исландия, така и за ЕС. ЕИСК би могъл да поеме инициативата и да организира прояви, насочени по-специално към ролята на организациите, представляващи „други интереси“.

1.3 ЕИСК подкрепя категорично членството на Исландия в ЕС и подчертава значението на участието на исландското гражданско общество в преговорите за присъединяване. Социалните партньори по традиция изпълняват важна роля в исландския политически процес и вече са установили контакти с ЕИСК и представителни европейски организации.

1.4 Също като социалните партньори Комитетът подчертава необходимостта от по-широко участие на гражданското общество от страна на групите, представляващи различни интереси. По време на процеса на присъединяване в допълнение към по-традиционния социален диалог е необходимо да се осигури и „граждански диалог“.

1.5 Комитетът препоръчва във възможно най-кратък срок да бъде създаден Съвместен консултативен комитет за Исландия, както беше направено за други страни в периода преди присъединяването им. Комитетът счита, че това ще бъде полезен механизъм за обмен на мнения и информация между гражданското общество

на Исландия и това на държавите-членки на ЕС, за изразяване на съвместни препоръки и становища пред преговарящите страни и по-специално за засилване на ролята на организациите от III група по време на преговорите за присъединяване.

1.6 Поради високата степен на своето политическо и икономическо развитие и участието си в Европейското икономическо пространство (ЕИП) Исландия като цяло е добре подготвена да изпълни задълженията, свързани с членството в ЕС (независимо от срива на исландската икономика по време на неотдавнашната криза), особено в областите, обхванати от Споразумението за ЕИП. ЕИСК счита също, че като държава-членка на ЕС Исландия би могла да допринесе за развитието на различни политики на ЕС, например във връзка с устойчивия риболов, енергията от възобновяеми източници и арктическото измерение. Понастоящем Исландия не е представена в институциите, които отговарят за вземане на решения в ЕС.

1.7 Въпреки че Исландия вече прилага основната част от достиженията на правото на ЕС, в някои ключови области, най-вече рибарството и селското стопанство, все още има предизвикателства. ЕИСК подчертава, че в тези области групите на гражданското общество трябва да изиграят ключова роля в процеса на присъединяване. Освен това е необходимо в процеса на присъединяване да се включат и други групи, които имат отношение към този въпрос, за да се подкрепи исландското правителство в задачата му, свързана с преговорите за присъединяване на страната към ЕС.

1.8 Някои влиятелни организации на гражданското общество вече се обявиха против исландската молба за членство. При тези обстоятелства е от първостепенно значение организациите, които се отнасят положително към членството, в близко бъдеще да започнат обществена дискусия относно ползите от членството както за Исландия, така и за ЕС. ЕИСК счита, че по-широка дискусия на национално и европейско равнище би била от полза, тъй като ще подпомогне организациите и обществеността в процеса на формиране на техните мнения посредством демократичния процес, като се отчита консенсусния подход на европейско равнище.

1.9 Отрицателното обществено мнение в Исландия по въпроса за членството се дължи отчасти на нерешения спор за Icesave. Ето защо е от първостепенно значение гражданското общество да бъде привлечено за участие в конструктивен диалог по въпроса за членството в ЕС. ЕИСК подчертава, че проблемът с Icesave следва да се разреши извън рамките на процеса на присъединяване и не трябва да се превърща в препятствие пред процеса на присъединяване на Исландия.

2. Текущо положение

2.1 Исландия подаде молба за членство в ЕС през юли 2009 г., а на 24 февруари 2010 г. Комисията излезе с положително становище относно кандидатурата на Исландия. На 17 юни 2010 г. Европейският съвет реши да започне преговори за присъединяване и прикани Съвета да приеме обща преговорна рамка. На 28 юни 2010 г. решението беше подкрепено от Европейския парламент. Първото заседание на междуправителствената конференция се проведе на 27 юли 2010 г.

2.2 Исландия вече прилага голяма част от достиженията на правото на ЕС посредством Споразумението за ЕИП и Споразумението за присъединяване към Шенген; това ще улесни аналитичния преглед на законодателството и последващите преговори по отделните глави. Въпреки това в някои ключови области като селското стопанство, рибарството и паричната политика все още има предизвикателства. Аналитичният преглед е започнал и е предвиден да завърши през юни 2011 г.

2.3 Исландия отговаря напълно на политическите критерии за членство в ЕС, определени от Европейския съвет в Копенхаген през 1993 г. Това е добре развита представителна демокрация със силни институции и цялостна система за защита на основните права и правата на човека, при която се зачитат принципите на правовата държава.

2.4 Нейната публична администрация е като цяло ефективна и свободна от политическа намеса. Неотдавнашните финансови сътресения обаче бяха съпроводени от дълбоки политически промени и доведоха до необходимост от административна реформа. Според Комисията финансовата криза постави въпроси относно потенциални конфликти на интереси, свързани с тесните връзки между политическата класа и бизнес средите, и по всяка вероятност ще бъдат необходими по-нататъшни реформи. Реформата на публичната администрация вече започна и е насочена към някои от въпросите, които предизвикват загриженост у Комисията.

2.5 Въпреки тежките последствия от икономическата криза Исландия е функционираща пазарна икономика и е напълно способна да се справя с натиска на конкуренцията и пазарните сили в ЕС. За да се пребори с кризата, исландското правителство предприе трудни мерки за икономии, предложи политики за диверсифициране на икономиката и се надява до края на 2010 г. отново да постигне положителен ръст. Основната цел на настоящото правителство е до 2013 г. да възстанови баланса на държавния бюджет, като същевременно създава работни места и насърчава иновациите, с цел възстановяване на конкурентоспособността на Исландия до 2020 г.

2.6 Обикновено Исландия се разглежда като естествен кандидат за членство; тя има добре развита демократична култура и е постигнала висока степен на съответствие с достиженията на правото на ЕС. Следователно тя би могла да завърши преговорите за присъединяване относително бързо, при условие че приведе своето законодателство в пълно съответствие с достиженията на правото на ЕС преди присъединяването. Ако процесът на преговорите приключи успешно и исландците одобрят членството на своята страна посредством референдум, Исландия би била държавата-членка с най-малобройно население, наброяващо около 317 000 жители.

2.7 След като Исландия кандидатства за членство, бяха създадени десет групи, които да водят преговорите в различните области. Социалните партньори и другите ключови организации са добре представени и имат място в съответните групи. Въпреки че за преговорите отговарят държавни служители, най-засегнатите групи бяха поканени да вземат участие в подготвителната работа на преговарящите екипи и да участват пряко в този процес.

2.8 Политиката на исландското правителство е да привлече изцяло гражданското общество в процеса на присъединяване. Когато Комисията по външни отношения на исландския парламент изготви своето становище относно членството в ЕС, организациите на гражданското общество, гражданите и институциите бяха поканени да представят забележки, които бяха взети предвид. В заключенията на комисията се посочва, че ще бъде създаден широк форум за консултации, на който ще се обсъждат ЕС, постигнатото в преговорите за присъединяване и позицията на Исландия при преговорите в отделните области.

2.9 Въпреки всички тези положителни сигнали, свързани с участието на гражданското общество в процеса на присъединяване, в някои държави-членки доверието към Исландия пострада заради банковата криза и спора за Icesave. Отношението на исландците към ЕС е променливо. Проучване на общественото мнение на Gallop през юли 2010 г. показва, че 60 % подкрепят оттеглянето на кандидатурата за членство, но в края на септември друго проучване, проведено от вестник Fréttablaðið, показва, че 64 % от отговорилите искат преговорите да бъдат доведени докрай, така че въпросът да може да се гласува на референдум. Въпреки че е твърде рано да се каже дали се е променил начинът, по който исландците възприемат ЕС, е сигурно, че съществува огромно търсене на повече фактическа информация за ЕС и членството в него. Изглежда, че има все по-голямо желание да се научи повече за ЕС и процеса на присъединяване, за да може бъдещите решения да се основават на задълбочени познания, а не на митове и страхове.

3. Отношенията с ЕС

3.1 Исландия поддържа тесни връзки с Европейския съюз посредством Споразумението за ЕИП, което влезе в сила през 1994 г. Споразумението за ЕИП дава възможност на три държави от Европейската асоциация за свободна търговия (ЕАСТ) да участват във вътрешния пазар на ЕС. След като Исландия кандидатства за членство, ЕС откри представителство в Исландия. Преди това Исландия беше обслужвана от Осло.

3.2 Споразумението за ЕИП изискваше висока степен на интеграция на достиженията на правото на ЕС в националната правна система на Исландия. Исландия прие по-голямата част от разпоредбите, свързани с четирите свободи. Споразумението за ЕИП обхваща повечето сектори на вътрешната политика с малки изключения и това според някои означава „квази-членство“ в ЕС. Делът на законодателството в областта на вътрешния пазар, транспонирано в националното законодателство до юли 2009 г., съответства на средния за държавите-членки на ЕС.

3.3 Въпреки че правосъдието, свободата и сигурността не са включени в Споразумението за ЕИП, Исландия участва и в тази област на политика посредством Споразумението за присъединяване към Шенген. Когато северните държави-членки на ЕС кандидатстваха за присъединяване към Шенген, те направиха това с условието, че ще бъде намерено решение за запазване на Северния паспортен съюз с Исландия и Норвегия. Поради това от март 2011 г. двете страни прилагат достиженията на правото от Шенген.

3.4 По отношение на участието в процеса на вземане на решения в ЕС, Споразумението за ЕИП дава достъп най-вече до Комисията. Съгласно член 99 и член 100 от Споразумението за ЕИП държавите от ЕАСТ, които членуват в ЕИП, могат да участват в експертните групи на Комисията и в работните групи на комитетите в рамките на процедурата по комитология. Те обаче нямат официален достъп до Съвета и Европейския парламент.

3.5 Исландските социални партньори участват в Съвместния консултативен комитет ЕИП-ЕИСК. На политическо равнище Исландия участва в Съвместния парламентарен комитет за ЕИП. Заедно с Норвегия Исландия участва също и в неофициалните срещи на северните и балтийските страни, организирани преди заседанията на Съвета, на които тя има възможност да се опита да прокара своята позиция.

3.6 Като се изключи липсата на пълноправно участие в процеса на вземане на решения в ЕС, основната разлика между статута, който Споразумението за ЕИП дава на Исландия, и членството в ЕС се състои в това, че Споразумението за ЕИП не установява наднационални институции, упълномощени да приемат закони, пряко приложими в държавите-членки. Споразумението за ЕИП не предвижда и предоставяне на съдебни правомощия. Същевременно членството в ЕС би осигурило на Исландия представителство във всички институции и органи, които отговарят за вземането на решения в ЕС.

3.7 Въпреки че поддържа тесни отношения с ЕС, Исландия доскоро предпочиташе да бъде извън Съюза. Това положение обикновено се обяснява с редица фактори, най-вече с желанието за запазване на националния контрол върху рибните ресурси. Освен това общата селскостопанска политика също е непопулярна сред исландските фермери, които се страхуват от конкуренцията на по-евтините продукти от континента. Сред определени слоеве от населението в Исландия се наблюдават силни националистически тенденции и някои политици по принцип не желаят да насърчават нищо, което може да се разглежда като компрометиране на националния суверенитет. Изолираното географско положение на Исландия, специалните отношения в областта на сигурността, които тя поддържаше със Съединените щати по време на Студената война, малкият размер на нейната администрация и избирателната ѝ система, даваща предимство на селските райони,

понякога също се споменават сред възможните причини за политиката на Исландия спрямо ЕС. И накрая, до настъпването на финансовата криза се считаше, че като цяло Споразумението за ЕИП обслужва интересите на Исландия в достатъчна степен.

3.8 Въпреки горепосочените фактори, през годините голяма част от населението се обявя за установяването на по-тесни връзки с ЕС. Колапсът на исландската финансова система през октомври 2008 г. доведе до по-нататъшна промяна на мнението в полза на членството в ЕС и приемането на еврото. През юли 2009 г. исландският парламент гласува в полза на кандидатстването за членство в ЕС. Въпреки това общественото мнение и политическите партии в Исландия остават разделени по този въпрос.

3.9 Членството на Исландия би било от полза както за ЕС, така и за Исландия. То би допринесло за географската завършеност на ЕС, като даде на ЕС възможност да стъпи в Арктика и да участва в Арктическият съвет. Членството в ЕС би укрепило позицията на Исландия при търсенето на по-добри форми на многостранно управление в Арктика. Освен това членството би възвърнало до известна степен международното доверие в Исландия и би оказало стабилизиращо въздействие върху нейната валута и икономика като цяло. Като държава-членка на ЕС Исландия би могла да предложи много във връзка с политиката относно Северното измерение, разработването и използването на възобновяеми източници на енергия и изграждането на по-екологична икономика в ЕС.

3.10 Все още съществуват различни предизвикателства, тъй като голям брой важни области остават извън обхвата на ЕИП и Шенгенското сътрудничество. По всяка вероятност някои от тях ще създадат трудности по време на преговорите. Въпросите на рибарството и селското стопанство вероятно ще бъдат особено трудни за решаване и в тези области организациите на гражданското общество ще изиграят ключова роля в процеса на присъединяване. Процесът на присъединяване следва да бъде доброволен двустранен процес на консенсусна основа, при който никоя страна да не се чувства задължена от другата да поеме ангажименти, които не е готова да изпълни.

4. Социално-икономическо положение

4.1 По традиция исландската икономика се основава най-вече на рибарството и то все още заема близо половината от исландския износ на стоки. Неотдавна производството на алуминий и турбизъм също се превърнаха във важни отрасли. През 90-те години Исландия започна процес на икономическо дерегулиране, либерализация и диверсификация, като създаде значителен финансов сектор. В резултат на свръхекспозиция, липса на достатъчен надзор върху финансовия сектор и големите размери на банките в сравнение с националната икономика, след избухването на световната финансова криза исландският банков сектор рухна. Общите пасиви на банките бяха над десет пъти по-големи от БВП на Исландия⁽¹⁾. Това доведе до дълбока рецесия, която имаше както икономически, така и социални последици.

(1) Министерство на външните работи на Исландия, информационна бележка, Програма за икономическо възстановяване на Исландия, юни 2010 г. http://www.mfa.is/media/MFA_pdf/Factsheet--Iceland%27s-Economic-Recovery-Program-June.pdf.

4.2 Исландската крона се обезцени значително и това доведе до висока инфлация, увеличаване на безработицата, намаляване на цените на активите, голям брой предприятия бяха изправени пред банкрут, а частното потребление намаля. Данъците (върху капитала, доходите, акцизите, както и ставките по ДДС) бяха увеличени, беше въведена нова тристепенна система за облагане на личните доходи и бяха намалени редица придобивки като отпуските за майчинство/башинство и помощите за отглеждане на дете. Публичните разходи за образование и здравеопазване също бяха орязани. Много исландски домакинства бяха засегнати, тъй като загубиха голяма част от своите спестявания и/или доходи. Но с цел да се облекчи тежестта на кризата понастоящем се извършва мащабно реструктуриране на дълговете за физическите лица и за предприятията. За физическите лица съществува специална извънсъдебна рамка за реструктуриране на дълговете, предназначена за домакинства, изправени пред сериозни трудности ⁽²⁾.

4.3 Равнището на държавния дълг се увеличи многократно в резултат на кризата. Голяма част от този дълг се дължи на задълженията на Icesave. Съгласно Директивата относно схемите за гарантиране на депозити (94/19/ЕО) Исландия носи отговорност за възстановяването на средствата на вложителите в размер до 20 000 EUR за депозит. Исландия се съгласи да изпълни тези задължения. Обаче все още остава неразрешен спорът относно сроковете и условията, при които Исландия трябва да изплати средствата на правителствата на Обединеното кралство и Нидерландия, които възстановиха сумите на своите собствени вложители.

4.4 В усилията си да се пребори с кризата Исландия използва различни мерки. Трите основни банки бяха национализирани, реструктурирани и рекапитализирани. Бяха въведени мерки за запазване на платежния баланс, които ограничават международните капиталови потоци, за да се предотврати масовото изнасяне на чужда валута и по-нататъшната девалвация на исландската крона. През октомври 2009 г. Централната банка започна постепенно да премахва този контрол. Беше създадено ново Министерство на икономическите въпроси, управата на Централната банка беше сменена и беше засилена ролята на органа за финансов надзор. Правителството започна също всеобхватно разследване на събитията, довели до кризата, като назначи специална следствена комисия и специален прокурор.

4.5 Освен това правителството потърси помощ от международната общност, включително от МВФ. Стенд-бай споразумението на МВФ с Исландия предвижда да бъдат отпуснати 2,1 милиарда USD, а други 2,75 милиарда USD ще дойдат от другите северни страни, Полша и Фарьорските острови. Подкрепяната от МВФ икономическа програма предвижда мерки за стабилизиране на обменните курсове, възвръщане на доверието в паричната политика, преразглеждане на фискалната политика и поддръжане на управляемо равнище на дълга на публичния сектор, реструктуриране на финансовия сектор и неговата регулаторна рамка и улесняване на реструктурирането на дълговете на домакинствата и предприятията. В края на септември 2010 г. МВФ одобри своя трети преглед на Програмата за икономическо възстановяване на Исландия.

4.6 Макроикономическата стабилизация на Исландия все още не е завършена и фискалната консолидация остава основно предизвикателство. За да се укрепи данъчната рамка, беше приет четиригодишен план за фискална консолидация. Вече има признаци на подобряване. МВФ счита, че преди края на второто шестмесечие на 2010 г. в икономиката следва да настъпи положителен ръст благодарение на здравия фундамент на исландската икономика ⁽²⁾.

⁽²⁾ http://www.mfa.is/media/MFA_pdf/Factsheet--Iceland%27s-Economic-Recovery-Program-June.pdf.

Инфлацията намалява, а обменният курс беше стабилизирани. Новите търговски банки бяха рекапитализирани и бяха извършени мащабни реформи за регулиране на финансовите пазари. Делът на безработицата не достигна предсказаните равнища, надхвърлящи 10 %.

4.7 Социалните партньори имаха ключова роля в плана за икономическо възстановяване на Исландия. През юни 2009 г. правителството и социалните партньори подписаха „пакт за стабилност“ и това споразумение е отразено в бюджета за 2010 г. Целта на пакта беше да осигури социален консенсус за необходимите мерки за приспособяване, но тъй като в него участваха най-вече социалните партньори, някои организации на гражданското общество се почувстваха изключени от този процес. През март 2010 г. Исландската конфедерация на работодателите се оттегли от пакта, като заяви че той е бил нарушен, а правителството е неспособно да изпълнява обещанията си.

4.8 В средносрочен и дългосрочен план Исландия разполага с относително гъвкав пазар на труда с високи нива на участие, със сравнително младо и добре образовано работещо население и значителна база от ресурси, включваща богати риболовни полета и големи възобновяеми източници на енергия. Поради това по всяка вероятност с времето Исландия ще се възстанови напълно от настоящите икономически затруднения. Освен това Европейската комисия счита, че ако Исландия възприеме достиженията на правото на ЕС в областта на икономическата и паричната политика, нейното участие в Икономическия и паричен съюз не би трябвало да постави сериозни проблеми.

5. Гражданското общество в Исландия

5.1 Исландия има дълга история на активно участие на гражданското общество. По-специално поради малкия размер на исландското общество групите, представляващи различните интереси, поддържат много тесни и често пъти лични връзки с правителството и са участвали активно в политическия процес. На практика някои от тези представителни организации като сдруженията на селскостопанските производители и рибарите, а също и синдикатите, по традиция поддържат много тесни връзки с определени политически партии.

5.2 За да компенсира ограниченията, свързани с малобройната администрация, исландското правителство работи в тясно сътрудничество с исландските представителни организации, активни на равнище ЕС, и често разчита на тях за събиране на информация и повишаване на информираността относно исландските проблеми в Брюксел. Но представителните организации играят по-важна роля за събирането на информация и изготвянето на стратегии, отколкото за оказване на влияние върху политиката на ЕС, с изключение на областите на социалната политика, където социалните партньори са особено активни и имат пряк достъп до процеса на изготвяне на политиките.

5.3 Съгласно член 74 от Конституцията, както и в други северни държави, могат да се учредяват всякакви сдружения без предварително разрешение и те не могат да се разпускат с административни решения. Сдруженията трябва да се регистрират в службата, отговаряща за националния регистър, за да получат национален регистрационен номер за данъчни цели и трябва да имат регистриран адрес. Дейностите на синдикатите се регулират от Закона за синдикатите и трудовите спорове.

5.4 Много исландски организации имат стари и силни връзки със своите партньори от северните страни. Подобни връзки биха могли да помогнат на исландските организации да обменят най-добри практики и да извлекат поуки от опита на техните партньори, натрупан през периода на присъединяване на страните им към ЕС.

5.5 Публичното изслушване, в което участваха организациите на гражданското общество в Исландия, показва обаче, че за разлика от организациите на социалните партньори другите организации на гражданското общество са обърнати предимно навътре. Посредством по-тясно сътрудничество те би трябвало да могат да бъдат убедени да възприемат по-широка гледна точка за своята роля в Исландия, по-специално във връзка с ролята им в процеса на присъединяване към ЕС, а и организациите на ЕС би трябвало да могат да научат повече от своите исландски партньори.

5.6 Исландия прилага северния икономически и социален модел, който се характеризира със силна държавна социална политика и значителни социални придобивки. Социалните партньори от двете страни на пазара на труда участват активно в социалния диалог, за да обменят информация и за да решават различни важни социални и икономически въпроси. Социалното регулиране обикновено се определя с колективни договори вместо със закони.

5.7 Развитието на Исландия до голяма степен следва това на нейните северни съседи, с увеличаване на публичните разходи. Урбанизацията и промените в структурата на обществото доведоха до учредяването на организации, представляващи различни интереси, най-вече синдикати, кооперации и сдружения на селскостопански производители. В началото групите, представляващи различните интереси, бяха малобройни, но влиятелни и поддържаха тесни връзки с определени политически партии, които обслужваха техните интереси.

5.8 През втората половина на XX век броят на групите се увеличи, тъй като обществото стана по-разнообразно. С увеличаване на многообразието връзките между определени политически партии и влиятелните представителни организации отслабнаха. Въпреки това в малко общество като исландското връзката между гражданското общество и правителството се осъществява неизбежно по къси канали.

5.9 Въпреки че исландският модел в много области е сходен с този на северните партньори на страната, в някои отношения той се отличава от класическия северен модел. Развитието на Исландия протече по-бавно и социалните разходи по традиция са по-малки, отколкото в другите северни страни. През 90-те години на миналия век преобладаваха политиките за либерализация и приватизация и вследствие на финансовия колапс социалната система беше орязана значително. Все пак в северните страни социалният модел обикновено се възприема както от левите, така и от десните партии, като това се отнася и за Исландия, въпреки че на нейната политическа сцена преобладават десноцентристки коалиции. Социалните партньори играят ключова роля в политическия процес.

5.10 Резултатите от публичното изслушване показват, че гражданското общество в Исландия е разделено по въпроса за членство в ЕС. В частност сдруженията на рибарите и селскостопанските производители се противопоставят на членството в ЕС, докато организации като Конфедерацията на труда и Федерацията на индустриите го подкрепят. Освен това много организации в Исландия имат неутрална позиция по въпроса. Въпреки че демокрацията в Исландия е изключително силна, представителството на

по-широките организации на гражданското общество е сравнително слабо и това води до не толкова балансирана позиция при изразяването на гледната точка на гражданското общество.

6. Основни организации и тяхната позиция в дебата за ЕС

6.1 Социалните партньори

6.1.1 Исландската конфедерация на труда (ASI) е основната синдикална организация в Исландия, представляваща общите работници, служителите в офисите и търговията на дребно, моряците, работниците в строителството и промишлеността, заетите в електроиндустрията и различни други специалисти в частния сектор и част от публичния сектор, въпреки че повечето служители в публичния сектор са представени от Федерацията на държавните и общинските служители (BSRB). И двете организации са членове на Европейската конфедерация на профсъюзите. Трета централна организация, Сдружението на университетските възпитаници (BHM), обединява служителите с университетски дипломи както в публичния, така и в частния сектор.

6.1.2 Партньор на ASI от страна на работодателите е Исландската конфедерация на работодателите (SA), която е член на BUSINESSSEUROPE. В SA членуват осем сдружения от различни области като енергетика, туризъм, финанси и рибарство. Тези две организации играят ключова роля в координирането на политиките в областта на заетостта, социалните въпроси, околната среда и пазара на труда. Друга организация, която работи активно на равнище ЕС и също членува в BUSINESSSEUROPE, е Федерацията на исландските промишлени отрасли (SI). SI е член на SA.

6.1.3 Конфедерацията на работодателите и Конфедерацията на труда участват в различни комитети и в управителните съвети на публичните органи, където защитават интересите на своите членове при изготвянето и прилагането на законодателството, например Администрацията, отговаряща за безопасността и здравето на работното място, Съвета за равен статут, Съвета за наука и технологии. Те поддържат също тесни контакти с правителството, когато става въпрос за подготвяне и обновяване на договорите за заплати. Социалните партньори работят в тясно сътрудничество за защита на общите интереси в области като равенство, защита на труда и разпространяване на информацията.

6.1.4 Исландските социални партньори вече са добре интегрирани в политическия процес на ЕС. Те следят отблизо законодателната процедура на ЕС, тъй като политиките, възприемани посредством Споразумението за ЕИП, оказват въздействие върху тях.

6.1.5 Представителите на синдикатите и организациите на работодателите в държавите-членки на ЕАСТ поддържат връзки с ЕИСК посредством Консултативния комитет на ЕИП, който е част от институционалното устройство на ЕИП. Този форум служи за осъществяване на връзка между социалните партньори от държавите-членки на ЕАСТ и организациите на гражданското общество в ЕС. За разлика от ЕИСК в Консултативния съвет на ЕАСТ членуват само синдикати и организации на работодатели. Това несъмнено е ограничение, тъй като по този начин не се обхваща гражданският диалог като цяло.

6.1.6 По принцип исландските социални партньори се отнасят доста положително към европейската интеграция, въпреки че мненията са разделени. Първоначално ASI се отнасяше скептично към исландското членство в ЕИП, но през 2000 г. преразгледа своята политика, след като установи, че ЕИП носи различни предимства на исландските работници. Понастоящем ASI подкрепя преговорите за членство в ЕС и приемането на еврото, тъй като счита, че пълната интеграция в ЕС ще гарантира най-добре интересите на исландските работници и общата стабилност на икономиката. Тя отбелязва обаче, че по време на преговорите за присъединяване трябва да се постави акцент върху запазването на пълен контрол върху исландската изключителна икономическа зона, що се отнася до рибарството, и трябва да се гарантира подкрепа за исландското селско стопанство. BSRB, която представлява служителите от публичния сектор, не е формулирала официална позиция относно членството, въпреки че подкрепя откритите дискусии във връзка с преговорите.

6.1.7 От страна на работодателите SA възнамерява да следи отблизо преговорите за членство, но е възприела неутрална позиция относно членството в ЕС, тъй като сдруженията, които членуват в нея, са разделени по този въпрос. SI, например, подкрепя членството с аргумента, че исландската икономика е нестабилна поради променливата стойност на националната валута и че интеграцията в ЕС и приемането на еврото биха повишили конкурентоспособността и подобрили условията за работа в отраслите на промишлеността.

6.2 Сектор рибарство

6.2.1 От друга страна Федерациите на собствениците на риболовни плавателни съдове (LIU) и заводите за преработка на риба се противопоставят категорично на членството в ЕС. Тези, които имат интереси в риболовната промишленост, не желаят да се присъединяват към общата политика в областта на рибарството, тъй като това ще даде възможност за чужди инвестиции в сектора и ще означава, че квотите за общ допустим улов в изключителната икономическа зона на Исландия с ширина 200 мили ще се определят в Брюксел. Въпреки че в качеството си на държава-членка Исландия ще участва пълноценно в процеса на вземане на решения, представителите на организациите на гражданското общество считат, че поради размера си Исландия няма да може да влияе в достатъчна степен върху решенията на равнище ЕС. Освен това Исландия би трябвало да се откаже от правото си да сключва собствени споразумения с трети страни относно риболова на трансгранично преминаващите запаси, които съставляват 30 % от улова на Исландия. LIU твърди, че изхвърлянията и свърхуловът са сериозни проблеми в ЕС, докато в Исландия секторът рибарство е печеливш. Освен това няма гаранция, че принципът на относителна стабилност ще се запази в ЕС.

6.2.2 Въпреки това през август 2010 г. председателят на LIU заяви по исландското радио RÚV, че Исландия трябва да продължи преговорите за своето присъединяване към ЕС и да се стреми към „най-доброто възможно споразумение“, както и че на този етап няма смисъл да се оттегля кандидатурата за членство в ЕС.

6.2.3 Накрая, възобновяването на търговския китолов от Исландия през 2006 г. по всяка вероятност ще се окаже щекотлив въпрос, тъй като противоречи на политиката на ЕС и ако не се намери решение, би могъл да се превърне в сериозно препятствие по пътя към присъединяването на Исландия.

6.2.4 Понастоящем общата политика в областта на рибарството е в процес на преразглеждане. Прогнозираните промени вероятно ще я доближат до исландския модел. Въпреки това преговорите за членство на Исландия ще се базират на настоящите достижения на

правото и поради това съществуват различни потенциални конфликтни точки. Рибарството по всяка вероятност ще бъде най-важният въпрос при преговорите за присъединяване на Исландия. Рибарското лоби е много влиятелно в политическия процес и вероятно ще играе ключова роля в дебата относно членството в ЕС, тъй като в Исландия доходът от рибарство на глава от населението е много по-голям, отколкото в която и да е държава-членка на ЕС.

6.3 Селскостопански сектор

6.3.1 Друга организация с дълга история на политическо участие е Сдружението на селскостопанските производители. По традиция селскостопанските производители са много силни в Исландия и поддържат тесни връзки с правителството, въпреки че през годините тяхното влияние намаля, тъй като секторът се сви. Също като LIU Сдружението на селскостопанските производители следи отблизо законодателната процедура в ЕС. Сдружението на селскостопанските производители е една от организациите-партньори на Комитета на професионалните селскостопански организации в ЕС (СОРА) и на Общата конфедерация на селскостопанските кооперации в ЕС (COGESA), и поради това неговото сътрудничество с тях е до известна степен ограничено. Тази европейска представителна организация се занимава предимно с въпроси, свързани с ЕС.

6.3.2 Сдружението на селскостопанските производители се противопоставя категорично на членството в ЕС с аргумента, че то ще доведе до голяма загуба на работни места в селското стопанство и ще окаже значително отрицателно въздействие върху безопасността на храните и продоволствената сигурност в страната. Основна логика зад този аргумент е, че Исландия ще трябва да допусне неограничен внос на селскостопански продукти от ЕС, с който исландските селскостопански производители трудно биха се конкурирали. Въпреки това Законът на ЕС за храните, който гарантира безопасността на храните⁽³⁾, вече е част от Споразумението за ЕИП и ще влезе в сила в края на 2011 г. При прилагането на законодателния пакет за храните на национално равнище Сдружението на селскостопанските производители се пребори успешно за запазване на забраната за внос на прясно месо в исландското законодателство, въпреки че подобна забрана вероятно противоречи на целите на законодателството на ЕС. Съгласно член 19 от Споразумението за ЕИП Исландия се е съгласила с тарифните свободни квоти и отстъпките за някои продукти, а това предизвиква загриженост у Сдружението на селскостопанските производители.

6.3.3 Селското стопанство ще бъде ключова област по време на преговорите за присъединяване и исландските цели ще включват изрична подкрепа за производството на млечни продукти, отглеждането на овце и други традиционни селскостопански дейности. Дългосрочна национална система за подпомагане, подобна на тази за другите региони в ЕС, разположени северно от 62-рия паралел, би могла да допринесе за подкрепата на селскостопанската дейност в тези рядко населени области с трудни климатични условия.

6.4 Екологичен сектор

6.4.1 В Исландия съществуват редица активни екологични групи. Екологичните групи в ЕС обикновено следят отблизо екологичната политика, работят активно на европейско равнище и членуват в представителни организации. Това изглежда не е било от толкова голямо значение за исландските екологични групи през годините, въпреки че някои от тях членуват в международни организации.

⁽³⁾ Общото законодателство в областта на храните (Регламент (ЕО) № 178/2002) и свързаните с него закони.

6.4.2 За това има няколко възможни обяснения. Първо, политиките, насочени срещу китолова, се ползват с голяма популярност сред европейските групи, представляващи различни интереси, а това може да означава, че исландските екологични групи не се чувстват близки със своите европейски партньори. Второ, исландските екологични групи като Landvernd са насочени най-вече към проблема, свързан с ерозията на почвите и запазването на естествените местообитания в Исландия, като често се противопоставят на строителството на водноелектрически язовири за увеличаване на производството на алуминий. Въпреки че повечето екологични политики на ЕС са част от Споразумението за ЕИП, в него не е включено законодателство за опазване на естествените местообитания. Накрая, екологичните групи в Исландия страдат от липса на финансиране и ресурси. Може би това са причините исландските екологични групи да бъдат по-малко активни на равнище ЕС от своите европейски партньори и към настоящия момент като цяло да не участват много активно в дебата относно членството в ЕС. Landvernd, например, не е формулирала официална позиция относно членството в ЕС, въпреки че по принцип счита, че въздействието на екологичното законодателство на ЕС е положително. Освен това Landvernd е заинтересована и от изясняването на ролята, която би могла да играе при преговорите за присъединяване, включително и по-нататъшно участие в програмите на ЕС като рамка, отнасяща се до опазването на природата.

6.5 *Защита на потребителите*

6.5.1 Исландската асоциация на потребителите (NS) е независима неправителствена организация с идеална цел, основана през

1953 г., която действа на европейско равнище и е член на представителните организации. NS вече работи в тясно сътрудничество с Европейския потребителски център в Исландия, който е част от мрежата от европейски потребителски центрове. NS не е изразила твърда позиция за или против присъединяването на Исландия към ЕС. Обаче тя отдавна смята, че Исландия следва да разгледа всички аргументи за и против влизането в ЕС, а общото събрание на NS, проведено през 2008 г., стигна до заключението, че Исландия следва да кандидатства за членство в ЕС, за да установи къде са истинските проблеми, така че дискусиата относно ЕС да може да напредва без предразсъдъци и да се основава на факти. През 2008 г. NS изготви и доклад, посветен на положителните и отрицателните последици от влизането на Исландия в ЕС от гледна точка на потребителите. Така, без да заявява твърда позиция и да формулира политика за или против ЕС, NS винаги е насърчавала кандидатурата за ЕС като такава и се е опитвала да играе роля за отваряне на дебата относно ЕС.

6.6 *Други организации*

6.6.1 Други важни организации са Организацията на лицата с увреждания, Търговската камара, която е член на EUROCHAMBERS, Федерацията на търговията и услугите, член на EUROCOMMERCE, Федерацията на исландската търговия и различни други НПО. Понастоящем тези организации все още не са изразили официално мнение относно членството в ЕС, въпреки че по всяка вероятност ще се мобилизират в подкрепа или в противодействие на някои европейски политики. Съществуват също и групи, насочени конкретно за и против ЕС, като Evnrópusamtökin и Heimssýn.

Брюксел, 9 декември 2010 г.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Staffan NILSSON